ЗАОЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ БАТЬКІВ

МОЯ ДИТИНА – ПІДЛІТОК

Наше завдання не в тому, щоб зробити себе необхідними нашим дітям, а навпаки, у тому, щоб допомогти їм навчитися, по можливості скоріше, обходитися без нас.

(К.О. Конраді)

Підлітковий вік — самий важкий і складний із усіх дитячих періодів. Його ще називають перехідним віком, тому що протягом цього періоду відбувається своєрідний перехід від дитинства до дорослості, від незрілості до зрілості, що пронизує всі сторони розвитку підлітка: анатомо-фізіологічна побудова, інтелектуальний, моральний розвиток, а також різноманітні види його діяльності.

1. Загальна характеристика підліткового віку.

Підлітковий вік (10-11років – 14-15 років) – це період нерівномірного й бурхливого ***фізичного розвитку***, коли досить швидко удосконалюється мускульний апарат, посилюється дія гормонів росту.

Підлітковий вік пов’язаний з перебудовою всього організму дитини. Активізація діяльності статевих та інших залоз внутрішньої секреції спричинює інтенсивний фізичний і фізіологічний розвиток.

Збільшується зріст організму, зміцнюється м’язова система, зростає фізична сила.

Особливо інтенсивно збільшується зріст за рахунок довжини ніг, рук, а кістки грудної клітки і тазу припиняють розвиток. Звідси виникає так звана нескладність, незграбність. Спостерігається нерівномірність розвитку серцево-судинної системи. Серце збільшується, працює сильно, а діаметр судин відстає в розвитку. Це призводить до головних болів, серцебиття, слабкості, швидкої втомлюваності. Водночас підлітки підвищено збудливі, їхня поведінка нестійка, імпульсивна, дії часто нестримні, безконтрольні, неадекватні стимулам.

Л.С. Виготський наголошував, що основна особливість підліткового віку полягає в неузгодженості процесів статевого дозрівання, загально органічного розвитку та соціального формування.

Основний зміст та специфіку всіх сторін розвитку (фізичного, розумового, морального, соціального та іншого) *у підлітковому віці* визначає перехід від дитинства до дорослості. У всіх напрямках відбувається становлення якісних новоутворень внаслідок перебудови організму, трансформації взаємин з дорослими та однолітками, освоєння нових способів соціальної взаємодії, розвитку самосвідомості, інтересів, пізнавальної та учбової діяльності.

Ламання старих психологічних структур, що є характерним для цього віку, призводить до справжнього вибуху непокори, зухвальства та важковиховуванності, так звана ***«криза 13 років».***

Почуття дорослості, як центральне новоутворення підліткового віку.

Найважливішим новоутворення підліткового віку є становлення ***самосвідомості***. Самосвідомість підлітка характеризується перед усім ***почуттям дорослості***. У підлітка виникає уявлення про себе як «не про дитину»; він починає почувати себе дорослим, прагне бути й вважатися дорослим, він відкидає свою належність до дітей, але в нього ще немає відчуття справжньої повноцінної дорослості, але є потреба у визнанні його дорослості оточуючими.

Напрями реалізації почуття дорослості (за Т.В. Драгуновой):

1. Наслідування зовнішнім ознакам дорослості (через поведінку) – паління, гра у карти, вживання алкогольних напоїв, одяг, прикраси, зачіска, розваги, особливий лексикон тощо. Це самі легкі способи досягнення дорослості й самі небезпечні.

2. Орієнтація на якості справжнього чоловіка (справжньої жінки) – наслідування ідеалу (актора, будь-якої дорослої людини значущої для підлітка): сильний, сміливий, витривалість, воля.

3. Соціальна зрілість – через участь у діяльності дорослого (трудової діяльності).

4. Інтелектуальна дорослість – виражається в прагненні підлітка щось знати і вміти по справжньому. Що стимулює розвиток пізнавальної діяльності.

Однак зводити останнє в основному до бажання наслідувати дорослих, – означає обмежуватись лише зовнішньою стороною явища, не розкриваючи його психологічної сутності.

Підліток вимагає визнання своєї самостійності, рівності з дорослими, хоча реальні фізичні, інтелектуальні й соціальні передумови для цього й відсутні.

Провідною діяльністю в цей період стає спілкування з однолітками– це важливий канал інформації, вони перебувають в такій самій ситуації та переживають таки самі проблеми. Спілкування пронизує все життя підлітка, накладає відбиток на навчання, на стосунки з батьками.

2. Підліток і однолітки. Центральне місце в житті підлітка займає спілкування з товаришами. Слід мати на увазі ту обставину, що для підлітків важливо не просто бути разом з однолітками, вони прагнуть зайняти в їх середовищі те становище, яке б відповідало їхнім домаганням. Для одних це бажання бути лідером. Для інших – користуватись авторитетом у якійсь справі, треті намагаються знайти близького друга, та завжди це прагнення є провідним мотивом поведінки в цьому віці.

Спілкування з товаришами в цьому віці набуває такої цінності, що нерідко відсуває на другий план і навчання, і навіть стосунки з рідними. Так, серед причин зниження та порушень поведінки, одне з головних місць займає невдоволеність своїми

стосунками з однолітками, що часто не усвідомлюється ні дорослими, ні самими підлітками.

Підлітки дорожать дружбою, водночас будучи вкрай ревнивими, вимогливими та схильними до образ.

Істотно змінюється взаємини хлопчиків і дівчаток. Виникає взаємний інтерес, бажання сподобатись та, як наслідок, розвивається інтерес до власної зовнішності та стурбованість у цьому зв'язку.

3. Особливості взаємовідносин підлітків із батьками

Підлітковий вік – це період становлення якісно нових взаємин з дорослими. Підлітки вже, як правило, не погоджуються на характерні для дитинства нерівноправні стосунки, як такі, що не відповідають їхнім уявленням про власну дорослість та самостійність. Вони вимагають поваги до власної особистості та людської гідності, довіри та самостійності, тобто істотно обмежують права дорослого та розширяють свої власні.

Дорослість – це, передусім, самостійність, і підліток прагне самостійності у вирішенні найрізноманітніших проблем: коли, де, з ким йому гуляти, коли вчити уроки, що робити, що вдягати та інше. Іноді це проявляється так гостро, ніби підліток взагалі не визнає авторитету дорослого.

Спілкування з дорослими характеризується *«емансипацією»* –відокремлення від батьків та інших дорослих (адже підлітки мають сильне бажання бути самостійними). Крайнім проявом реакції емансипації є бродяжництво.

Виділяють три види емансипації:

1) емоційна емансипація – у підлітковому віці контакт з батьками стає менш важливим.

2) поведінкова емансипація – намагання продемонструвати свою самостійність (части конфлікти через одяг, макіяж, довжину волосся, а також через ставлення до школи).

3) нормативна емансипація – чи орієнтується підліток на ті норми та правила, що й дорослі (неспівпадання норм і мотивів дорослих та підлітків призводить до конфліктів).

Підлітковий період – надзвичайно складний етап психічного розвитку, характеризуючи його, слід мати на увазі ряд обставин. З одного боку, за рівнем та особливостями свого психічного розвитку підлітки ще не повністю вийшли з дитинства; з другого – вони вже стоять на порозі дорослого життя, в їхній поведінці реально виражається спрямованість на дорослі форми взаємин та ставлень.

Підліток та батьки. В продовж всього періоду дорослішання батьки є для дитини надзвичайно значними людьми, причому виступають для неї в різних аспектах.

Це, по-перше, джерело емоційного тепла та підтримки, без яких дитина відчуває себе беззахисною та безпорадною. Така підтримка особливо важлива тому, що підліток вступає у фазу інтенсивного формування Я-концепції, яка не рідко супроводжується протирічними переживаннями, полярними оцінками, гострим відчуттям неповноцінності, невмінням адекватно й конструктивно реагувати на невдачі. В цих умовах тільки родина здатна забезпечити базове відчуття безпеки, яка вселяє у підлітка впевненість у свої сили.

По-друге, батьки – директивна інстанція, яка розпоряджається життєвими благами, покарань та заохочень. Від батьків залежить задоволення значної частини потреб, у тому числі матеріально-побутових, що у підлітковому віці має особливе значення, так як в цей період положення у колективі однолітків багато в чому зумовлено наявністю престижних речей та одязі...

По-третє, батьки – зразок для наслідування, втілення, найкращих особистісних якостей, модель взаємовідношень з іншими людьми.

По-четверте, батьки є джерелом знань, життєвого досвіду. Важлива функція батьків, в цей вік є допомога підлітку у вирішенні складних життєвих проблем (питань).

Згідно з переконанням К. Хорні, для дитинства характерні дві потреби: потреба ***у задоволенні*** й потреба ***у безпеці***. Задоволення охоплює всі біологічні нужди: у їжі, сні, тощо. Головною є потреба у безпеці, основоположним мотивом якої є бути любимим, бажаним та захищеним від небезпеки та ворожого світу. Якщо батьки проявляють справжню любов й тепло у стосунках до дитини, то її потреба у безпеці задовольняється. Завдяки цьому більш імовірно, що буде формуватися здорова особистість. І навпаки, якщо поведінка батьків заважає задоволенню потреби у безпеці, більш імовірно, патологічний розвиток особистості.

4. Відхилення у поведінки.

Девіантна поведінка – поведінка, що відхиляється від норм, які є загальноприйнятими або ті що маються на увазі (культурні, правові, норми психічного здоров'я, моральні норми).

Делінквентна поведінка – це поведінка, що не співпадає з правовими нормами – протиправна поведінка.

Підлітковий вік є періодом найбільшої небезпеки прояву такої поведінки.

Це відбувається в наслідок:

- протиріч;
- форм самоствердження (не дотримуючись соціальних норм, підліток доказує свою дорослість);
- перебудови механізмів соціального контролю за поведінкою (дитячі норми **вже** не діють, а дорослі **ще** не діють, оскільки вони ще не сформовані - самоконтроль).

Групова поведінка підлітка також веде до девіантної поведінки, яка відображається у конформністі (некритичності), що поєднується з агресивністю до інших членів групи.

Прояви девіантної поведінки:

- правопорушення (крадіжки, бійки);
- агресивна поведінка (до оточуючих людей та оточуючих речей);
- алкоголізація та наркотизація;
- суїцидальна поведінка, як спосіб привертання уваги (спроби суїциду);
- психічні розлади (депресії, синдром патологічних захоплень(фанатизм), шкільні неврози та фобії);
- аморальність поведінки (сімки у трамваї, неповажливе ставлення до будь-чого).

Навіюваність, некритичне сприйняття вказівок та порад оточуючих, відсутність спроб перевірити та порівняти ці вказівки й поради з особистісними інтересами та схильностями, продумати наслідки дій або вчинків призводять до того, дитину легко підштовхнути до неблаговидного вчинку.

У вихованні важливо спиратися на активність і працездатність підлітка.

-у бажанні працювати, щось творити ховається основна вікова риса – активність.

-у серйозній роботі учні отримують можливість реалізувати своє «дорослішання», і це для них дуже важливо.

- робота, що виконується в колективі, частково задовольняє потребу підлітків у спілкуванні.

- «Я – особистість» для підлітка важливіше, ніж «Я – учень».

- спілкування з дорослими в позиції «партнерство».

Найважливіша особливість підліткового віку – формування моральної свідомості. Залежно від того, який досвід здобуває підліток, яку моральну діяльність він виконує, буде формуватися особистість.

Варто особливо виділити, що підліток — особа, що вступила в період правової відповідальності за свої дії і вчинки.

З повагою, практичний психолог Кравченко Мілена Сергіївна